VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

6.11.2018

Valtion omistajaohjauksen ajankohtaisasiat ja tulevaisuuden näkymät

Valtion yhtiöomistus

Valtion yhtiöomistuksen arvo vuoden 2017 lopussa oli 33 miljardia euroa. Henkilöstömäärä näissä yhtiöissä oli 216 000 ja liikevoitto oli 11,7 miljardia euroa.

Valtion salkussa on yhteensä 67 yhtiötä
- Pörssiyhtiöitä 16, kaupallisia 18, erityistehtäväyhtiöitä 33
- Omistajaohjausosasto 31, muut ministeriöt 24, Solidium 12

Vuonna 2018 valtio on saanut omaisuustuloja 2,4 miljardia euroa, joka koostuu osingoista ja myyntituloista (Fortum 496 milj. euroa ja Solidium 350 milj. euroa). Budjetin tuloutustavoite tulevan vuoden omaisuustuloiksi on noin 1,9 miljardia euroa.

Kuvio. Valtion omaisuustulot 2012–2019

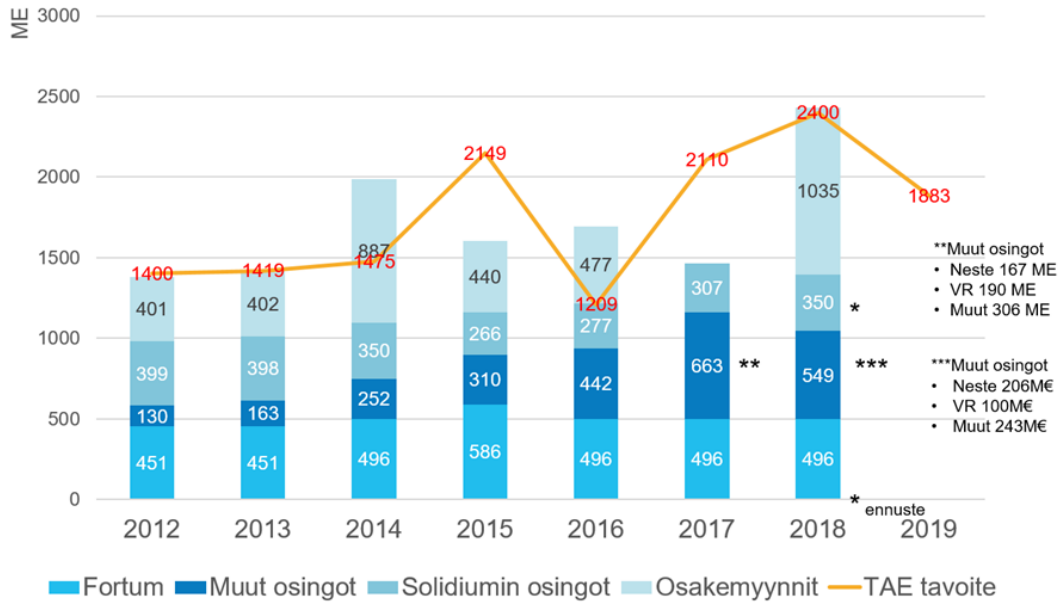

Snellmaninkatu 1, Helsinki
Snellmansgatan 1, Helsingfors
PL 23, 00023 Valtioneuvosto
PB 23, 00023 Statsrådet
PUHELIN/TELEFON
0295 16001 (vaihde/växel)
FAKSI/FAX
(09) 1602 2165
kirjaamo@vnk.fi
registratorskontoret@vnk.fi

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus v. 2017 (Pörssiyhtiöiden osalta markkina-arvo, listaamattomien yhtiöiden osalta omistajaohjauksen tekemä arvonmääritys.

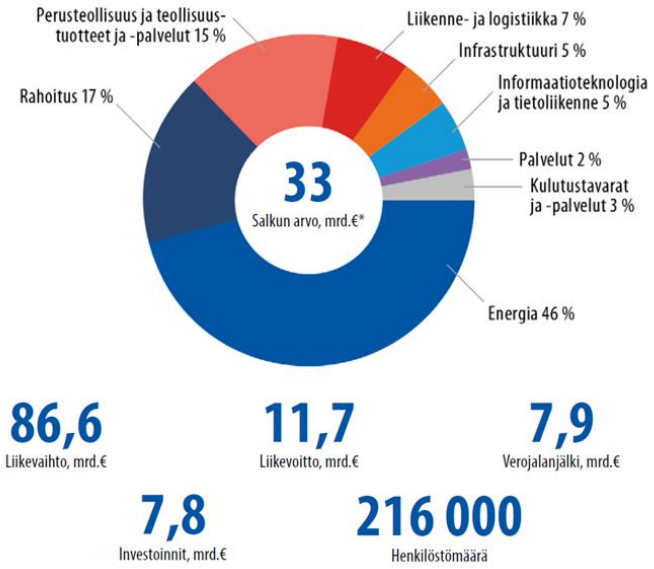

Omistajaohjauksen ajankohtaisia asioita

Pörssiyhtiöt:

- **Finnairin, Nesteen ja Fortumin** osalta on menossa nimitystoimikuntien työ yhtiöiden hallitusten osalta.
- **Fortum on** saanut viranomaishyväksynnän hankkimalleen merkittävälle osuuden Uniperista ja edustajansa yhtiön hallintoneuvostoon. Yhtiön arvo on kasvanut uuden strategian toteutuksen mukana.
- **Nesteen** valitsema uusiutuvien polttoaineiden strategia on ollut menestys ja yhtiön tulos ja arvo ovat kehittyneet myönteisesti.
- **Finnairin** osalta tulee tarkastella yhtiön mahdollisuuksia kansainvälisessä kilpailussa kilpailijoiden yhdistyessä ja globalisoituessa.
- **Altian** listautuminen onnistui keväällä 2018, ja valtiolle jäi 36,2% yhtiöstä.

Muut yhtiöt:

- **Vaken** sijoitustrategia ja omaisuuserien siirrot käsitellään talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa marraskuussa 2018.
- **VR:n** toimintojen jakaminen kalusto- ja liiketoimintayhtiöön on menossa henkilöliikenteessä. Yhtiön nimettyjen asemanseutujen kauppa on tekeillä Senaatin kanssa. VR Track myytiin norjalaiselle pörssiyhtiölle, jonka suurimmaksi vähemmistöomistajaksi VR tuli.
- **Posti** panostaa paketti- ja logistiikkaliiketoimintaan kirjevolyymien laskiessa. Yhtiö on edennyt Transvallin yritysostolla vahvistaakseen logistiikkatoimintaa.

Posti on kilpailuttanut alueellisen jakelun ja keskittyy palvelun laadun kehittämiseen. Yhtiö jatkaa strategiansa päivittämistä muuttuvassa toimintaympäristössä.
- **Gasumiin** liittyen muodostetaan erillinen markkinointi- ja verkkoyhtiö. Verkkoyhtiöön liitetään myös rakenteilla oleva Baltic Connector putkihanke.
- **Rahapajan** osalta on arviointi menossa yhtiön strategisen painopisteen osalta kiristyneessä kansainvälisessä kilpailussa.
- **Ilmailuklusterin osalta** omistaja selvittää tilannetta lentäjien kolutukseen (**Patria/Suomen Ilmailuopisto**) ja toiminnan maksuihin eri valtion toimijoiden välillä
- **Kemijoki** yhtiön omistus on arvioinnin alaisena ja muiden osakkaiden kanssa on käyty keskusteluja valtion omistuksen osalta.
- **Meriklusterin** yhtiöiden osalta selvitetään yhteisiä liiketoimintamahdollisuuksia.
- **Suomen Siemenperunakeskus** on tekemässä liiketoimintajärjestelyä, jota valtio on vähemmistöomistajana kritisoinut voimakkaasti.
- **Vapossa** valtio tarkastelee omistajastrategiaa uudelleen yhtiön liiketoimintaympäristössä tulevan muutoksen takia.
- **Governiassa** on saatu Pietarin Suomitaloon uudet vuokrasopimukset ja uusi liiketoimintakonsepti tukemaan Venäjällä toimivia suomalaisia yrityksiä ja yhteisöjä.
- **Veikkaus** uusii strategiaansa kilpailu- ja kanavointikykynsä vahvistamiseksi. Arpajaislain osauudistus on menossa.
- **Suomen Erillisverkot** varautuu turvaamaan viranomaisten ja muiden turvallisuustoimijoiden kriittisen viestinnän ja yhteistyön koko maassa uusinta turvallisuusteknologiaa hyödyntämällä (mm. laajakaistainen Virve).

Omistajaohjauksen tavoitteet / tulevaisuus

- Valtion täytyy varmistaa vakaa tulovirta budjettiin yhtiöomistuksista myös tulevaisuudessa. Tämä pitää sisällään oikein mitoitetut osingot, hallitut luopumiset omistuksista sekä tarvittavat muut sellaiset toimet, joilla yhtiöiden taserakenne on optimaalinen yhtiön tilanteeseen verrattuna. Tuloutukset tarkastellaan kaikkien yhtiöiden osalta vuosittain. Merkittävät omaisuuserien siirrot pienentävät tuloutuspohjaa.
- Valtion täytyy jatkaa pitkäjänteistä omistaja-arvon kehittämistä vastuullisen omistajan keinoin. Tämä pitää sisällään omistajastrategisen työn ja taloudellisen analyysin yhtiökohtaisesti ja tarvittavat järjestelyt salkkutasolla.
- Kymmenen vuotta sitten aloitettua valtion yhtiöomistusten keskittämistä tulee jatkaa ja pitää huoli, että omistajuus sekä viranomaistyöhön liittyvät sääntelytehtävät (esim. lainvalmistelu, viranomaisvalvonta, politiikkasektorin ohjeistukset, yms.) eri ministeriöissä pidetään erillään omistajaohjauksesta.
- Valtion omistajaohjausta funktiona täytyy edelleen kehittää rekrytoimilla oikeita resursseja vahvistamaan ja edelleen kehittämään omistajastrategista-ja analyysityötä.
- VNK:n omistajaohjausta kehitetään valtion omistusten taloudellisen analyysin ja pääomien tehokkaan käytön seuraamisen keskitetyksi toimijaksi.

- Hallitustyöskentely on valtiolle, kuten myös kaikille muille omistajille, yksi tärkeimmistä omistajuuteen liittyvistä työvälineistä. Tiedonsaanti ja omistajan tahtotilan kirkastaminen tapahtuvat tehokkaimmin silloin, kun omistajalla on välitön oma edustus hallituksessa.

VAKE ja valtion sijoitusyhtiöt

- Vaken ja Tesin erojen vertailu
    - Tesi toimii pääosin rahastojen rahastona, Vake toiminta-ajatus on suorat sijoitukset ja kehitystoiminnan rahoitus
    - Tesi toimii aina kumppaneiden kanssa, Vake voi toimia myös yksin
    - Tesi menee pääosin mukaan jo toimivaan ja bisnekseen, Vakella ei tällaisia rajauksia

- Vaken toimiohjeesta:
    - ”Kehitysyhtiö voi tehdä sijoituksia sellaiseen yritystoimintaan, joka katsotaan elinkeinorakenteen uudistamisen ja muun yhteiskunnan kokonaiskehityksen kannalta tärkeäksi. Lisäksi kehitysyhtiön tehtävänä on tarjota valtion omistamille yhtiöille luonnollinen kehityspolku yhtiöiden uusiutumiseksi ja omistusrakenteen kehittämiseksi. Kehitysyhtiön toiminta ei ole päällekkäistä esimerkiksi Suomen Teollisuussijoitus Oy:n, Tekes Pääomasijoitus Oy:n eikä Solidium Oy:n kanssa.”

- Solidiumin toimiohjeesta:
    - ”Solidium on valtion kokonaan omistama osakeyhtiö, joka omistaa vähemmistöosuuksia pääsääntöisesti pörssinoteeratuissa yhtiöissä, joiden pääkonttori lähtökohtaisesti sijaitsee Suomessa. Vaikka Solidium lähtökohtaisesti keskittyy pörssiyhtiöiden omistukseen, yhtiön toimintapolitiikkaan sopivat myös vähemmistöosuudet listautumista valmistelevissa yhtiöissä.

      Solidium on kansallinen omistusyhteisö, joka varmistaa itse tai yhteistyökumppanien kanssa, että Suomelle tärkeiden yhtiöiden omistus on riittävässä määrin kotimaisissa käsissä. Solidiumin toiminnan tarkoituksena on edesauttaa omistamiensa yhtiöiden kehitystä ja kasvua aktiivisen omistajuuden keinoin tähdäten verrokkiyhtiöitä parempaan kehitykseen.”

Yritysvastuu

- **Valtio-omistajan odotukset ovat voimakkaasti kehittyneet viime vuosina pelkästä raportointivaatimuksesta yhä strategisemman yritysvastuun vaatimuksiin.** Tämä heijastelee yhteiskunnan kehitystä ja sidosryhmien odotusten kehitystä. Kestävää kilpailuetua voi luoda vain vastuullinen yritys. Siksi yritysvastuun edistäminen on tärkeä osa aktiivisen omistajan keinovalikoimaa omistaja-arvon kasvattamisessa.
- **Periaatepäätöksen mukaan omistaja odottaa, että jokainen yhtiö asettaa yritysvastuulle mitattavat tavoitteet ja raportoi niiden toteu-**

tumisesta, tehdyistä toimenpiteistä sekä seuraavien vuosien tavoitteista yhtiökokouksissa. Ensimmäistä kertaa raportointi toteutettiin kevään 2017 yhtiökokouksissa.

Verojalanjälki

- **Omistajapoliittisessa periaatepäätöksessä (13.5.2016) todetaan, että verot maksetaan siihen maahan, missä tulos syntyy. Verotuksen minimointi esimerkiksi veroparatiiseja käyttäen ei ole hyväksyttävää.**
- **Valtioneuvoston kanslian omistajaohjaus on kannustanut valtio-omisteisia yhtiöitä julkistamaan verotietonsa vuodesta 2014 lähtien.** Vuoden 2017 verotiedot kerättiin kaikista valtio-omisteisista yhtiöistä. **Kaikkien yhtiöiden kokonaisverojalanjälki oli 7,9 miljardia euroa.**
- Valtioneuvoston kanslian omistajaohjauksessa olevilla yhtiöillä on jo useamman vuoden kokemus julkisesta veroraportoinnista ja nämä yhtiöt ovat edelleen kehittäneet raportointiaan.

Kuvio 4. Eri yhtiöiden osuudet maksetuista maksetuista ja tilitetyistä veroista 2017

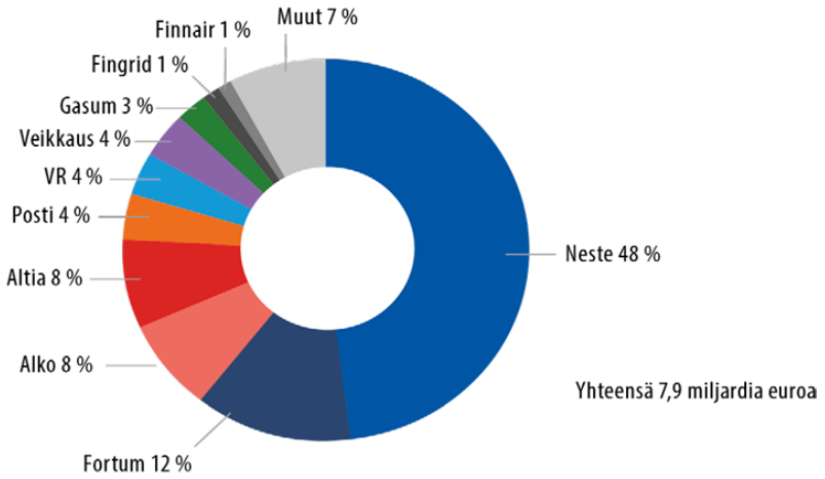

Palkitseminen

- **Johdon ja henkilöstön palkitseminen on yhtiön hallituksen työkalu, jolla tavoitellaan yhtiön arvonnousua. Valtio ei omistajana tee johdon palkitsemista koskevia päätöksiä.** Kun palkitaan yhtiön arvoa pitkällä aikavälillä kasvattavien tavoitteiden saavuttamisesta, yhtiön ja omistajan etu on yhtenäinen. Voidakseen toimia kilpailluilla markkinoilla, on valtio-omisteisten yhtiöiden kyettävä palkkaamaan johtoa ja henkilöstöä kilpailukykyisin ehdoin.
- **Direktiivi osakkeenomistajien oikeuksista annettiin keväällä 2017 ja kansallinen jäsenvaltioiden implementointiaika päättyy kesäkuussa 2019. Se edellyttää pörssiyhtiöitä raportoimaan yhtiökokouksissa palkitsemispolitiikasta ja muuttuvasta palkitsemisesta.**

- **Valtio-omistaja toimi etulaineella ja laajensi molemmat direktiivin vaatimukset koskemaan kaikkia valtio-omisteisia yhtiöitä jo toukokuussa 2016 julkistetussa omistajapoliittisessa periaatepäätöksessä. Kevään 2017 yhtiökokouksissa kaikki yhtiöt raportoivat ensimmäistä kertaa palkitsemisesta vaaditut asiat.**
- Valtio-omisteisten yhtiöiden johdon palkitseminen noudattaa keskimääräistä markkinatasoa. Edellisvuoden ja tämän vuoden aikana peruspalkkojen ja vuosibonusten kehitys on ollut maltillista, mutta pitkän aikavälin palkitseminen kasvanut suhteessa aiempiin vuosiin.
- Hallituspalkkioiden tasoa pyritään tarkastelemaan pitkäjänteisesti ja markkinatasoja seuraten.

Hallitusvalinnat

- Vuoden 2018 yhtiökokouksissa omistajaohjausosasto on esittänyt hallitusjäsenehdokkaita 31 yhtiön yhtiökokoukselle tai nimitystoimikunnalle. Näissä hallituksissa on jäseniä yhteensä 185, joista valtio voi nimetä 163. Nimitetyistä jäsenistä 25 aloitti ensimmäisen kautensa valtion omistaman yhtiön hallituksessa, näistä 11 on naisia ja 15 miehiä. Naisten osuus kaikista omistajaohjausosaston nimityksistä on keskimäärin 44 prosenttia.
- Solidium toimii aktiivisesti omien salkkuyhtiöidensä nimitystoimikunnissa, eikä ole mukana edellä mainituissa luvuissa.
- Kun tarkastellaan valtion kaikkia yhtiöomistuksia, on yhtiökokouksia vuosittain yli 60-70. Nimitetyissä hallituksissa oli jäseniä kaikkiaan yli 300 ja naisten osuus valtion nimityksistä yli 40 prosenttia.
- Hallitusjäsenyyksien keskeisiä perusteita ovat ehdokkaiden kokemus ja asiantuntemus, hallitusten yhteistyökyvyn ja monipuolisen osaamisen varmistaminen sekä valtioneuvoston asettamien tasa-arvotavoitteiden noudattaminen. Hallitusnimitysten kautta voi huolehtia siitä, että valtio-omistajan tavoitteet saavutetaan parhaalla mahdollisella tavalla.

Liite. Valtion yhtiöomistukset

VALTIONEUVOSTON KANSLIA
MUUT MINISTERIÖT
KAUPALLISESTI TOIMIVAT
FINANSSI-INTRESSI
Valtion Kehitys-yhtiö Vake *
• Altia
• Arctia (49,9%)
• Kemijoki
• Neste (16,3 %)
• Nordic Morning Group
• Posti Group (49,9 %)
• Vapo (16,7 %)
Solidium
• Elisa
• Kemira
• Konecranes
• Metso
• Nokia
• Outokumpu
• Outotec
• Sampo
• SSAB
• Stora Enso
• Tieto
• Valmet
STRATEGINEN INTRESSI
• Arctia (50,1 %)
• Boreal Kasvinjalostus
• Finavia
• Finnair
• Fortum
• Gasum
• Leijona Catering
• Meritaito
• Motiva
• Neste (33,4 %)
• Patria
• Posti Group (50,1 %)
• Suomen Lauttaliikenne
• Suomen Rahapaja**
• Suomen Siemenperunakeskus
• Suomen Viljava
• Tapio
• Vapo (33,4 %)
• VR-Yhtymä
** Huom: Strateginen intressi poistunut
* Yhtiöiden osakkeiden siirtoja ei ole toteutettu. Valtio voi siirtää valtioneuvoston päätöksellä alla mainitut osuudet valtion omistuksista Valtion kehitysyhtiö Vakeen.
ERITYISTEHTÄVÄT
• Finnpilot Pilotage
• Gasonia
• Governia
• Solidium
• Suomen Erillisverkot
• Suomen Ilmailuopisto
• Valtion kehitysyhtiö Vake
• Veikkaus
• Air Navigation Services Finland LVM
• Cinia** LVM
• Finrail LVM
• Yleisradio LVM
• CSC-Tieteen tietotekniikan keskus OKM
• Hevosopisto OKM
• Alko STM
• STUK International STM
• Baltic Connector TEM
• Business Finland TEM
• Finnvera TEM
• Suomen Malmijalostus TEM
• Suomen Teollisuussijoitus TEM
• Teknologian tutkimuskeskus VTT TEM
• Teollisen Yhteistyön Rahasto UM
• Fingrid * VM
• Hansel VM
• Haus Kehittämiskeskus VM
• SoteDigi VM
• Suomen Yliopistokiinteistöt VM
• Tietokarhu VM
• Vimana VM
• A-Kruunu YM
• Kuntarahoitus YM
* Huom: Kaupallinen yhtiö ja strateginen intressi
** Huom: Kaupallinen yhtiö